

УДК: 351.74+343.16]: 174.9

BENEVOLENCE OF A LAW ENFORCEMENT OFFICER: THEORETICAL BASIS**ДОБРОЧЕСНІСТЬ СПІВРОБІТНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ:
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ**

Рысменна О. / Письменна О.П.

k.yu.s., dots. / к.ю.н., доцент.

ORCID: 0000-0002-7310-2281

*Vasyl Stus Donetsk National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnitsa
Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця*

Анотація. У статті розглядається доброчесність як інструмент управління правоохоронними органами та як «нова філософія» для співробітників правоохоронних органів в боротьбі із корупцією. З'ясовується доброчесність в багатогранного теоретичного підходу у розумінні феномену «доброчесність».

Ключові слова: доброчесність, принцип доброчесності, правоохоронні органи, адміністративні процедури, адміністративно-правове забезпечення, працівники правоохоронних органів, персонал, публічна служба, корупція.

Вступ. Доброчесність включає всі сторони моральності та, по суті, є трансформацією добра в професійну етичну сферу. Поєднання моральності та добра дає можливість окреслити площину доброчесності особи, яка здійснює функції держави, зокрема: компетентність, вимогливість до себе, безкорисливість, чесність, твердість, сумлінність [1].

Доброчесність як самостійне соціально-правове явище та характеристика правової дійсності може існувати у трьох системах: 1) індивідуальній – доброчесність державного службовця, працівника правоохоронного органу; 2) інституційній – вимір доброчесності в окремій публічній сфері, підданій корупційному впливу чи конфлікту інтересів; 3) надінституційній (антикорупційна системи держави) – механізм міжсистемної комунікації, що забезпечує не сприйняття та подолання недоброчесних проявів на всіх рівнях.

Основний текст. Філософські витоки сучасного розуміння категорії доброчесність зароджені глибоко в таких засадничих світоглядних феноменах як добро, мораль, справедливість. Ще у словах Арістотеля, доброчесність людини відображає склад її душі [2]. За Арістотелем існує два види чесності (доброчесності): діаноетична (інтелектуальна) та етична (що визначає доброчесний спосіб життя). Перша – філос. (теор.) мудрість (sophia) та практ. мудрість, розсудливість (phronesis), які набуваються шляхом навчання. Друга – чесноти волі, характеру, які набуваються через виховання [2; 3].

Інший видатний філософ І. Кант стверджує, що вчення про доброчесність обумовлюється законами внутрішньої природи людини, яку необхідно навчити правилам власного вдосконалення як мети, щастя, іншого як мети [4].

С. Глуценко міркує, що доброчесність охоплює такі категорії, як добро і чесність. Добро є етичною категорією, за якою здійснюється позитивне оцінювання певної поведінки, явища чи події; це благо, моральне, правильне, стверджувальне, позитивний початок; добро покликане на протистояння злу,

поганому, руйнівному й негативному. Чесність розуміється як одна з основних граней людських чеснот, що відображає обов'язкову вимогу моральності; чесність – це вміння визнавати неправоту, здатність ніколи не виправдовуватися, бути щирим у будь-якій ситуації [5].

Доброчесність формується в процесі життєвого досвіду як елемент свідомості людини. Вплив на чесну поведінку зумовлюють фактори соціального середовища, внутрішніх переконань та почуттів, нав'язаних образів справедливості, добра та зла.

Психологічний підтекст феномену доброчесності поєднаний складними свідомими та інтелектуальними процесами, які на той чи інший момент часу формують у людини як соціальної істоти певну властивість поведінки. Оскільки морфологічно доброчесність є поєднанням слів «добро» і «чесність», її результат – це вчинки та дії, які приносять користь іншим людям та суспільству в цілому. Слід погодитись із В.В. Стасенко, що досягнення доброчесності у правовому суспільстві є побудова відповідального суспільства, громадський запит на високі стандарти життя, що реалізується формуванням стабільних взаємовідносин і напрацюванням професійної репутації [6, с. 73].

В етиці доброчесною вважається людина, котра керується не своїми власними благами, вигодами, а підпорядковується гуманності, порядності, справедливості [7].

Цікавим є аналіз Г. М. Брославської, яка приходить до думки, що існували філософські школи поглядів на доброчесність. Англійські філософи Джеремі Бентам та Джордж Мур вважали, що доброчесність – це протилежність корисливості, це обов'язок, а німецький філософ Густав Радбрух називав доброчесність позитивною моральною властивістю, високою моральністю конкретної людини. Питання доброчесності вивчали та відобразили у своїх працях вітчизняні науковці: Л. Прудіус, Л. Курочка, І. Федорович, Т. Семків, Л. Зуєва, С. Глущенко тощо [8, с. 13].

Розглядаючи доброчесність як психологічно-вольова та соціальна якість поведінки і мислення людини, є складним морально-етичним, культурним та психологічним феноменом, який має широку сферу застосування, не виключенням якої є оцінка діяльності людини у сфері забезпечення правопорядку.

Чесність та корупція – це свого роду антиподи. З позиції моралі корупція містить такі аморальні елементи: по-перше, порушення закону, що проявляється у недотриманні договору публічною особою з державою. Таким чином, особа не виконує моральний обов'язок діяти у відповідності з приписами легітимної влади; по-друге, скоєння загальносуспільної шкоди, тобто, порушення приписів легітимної влади, що видані для захисту і розвитку спільного добра суспільства. Метою корупційного діяння є не спільне добро, а особиста вигода представника; по-третє, втрата суспільного балансу розподілу благ, тобто, в результаті корупційних дій страждає розподільча справедливість і особа збагачується за рахунок інших членів суспільства; по-четверте, обман, який проявляється у приховуванні неправдивих дій чи надання таким діям видимості законності [9, с. 25].

З іншого боку, доброчесність правоохоронців має індивідуальне підґрунтя, оскільки базується на індивідуальній поведінці публічної особи. Остання, в свою чергу, формується через сприйняття, ставлення, традиції, прийняту в організації практику та соціальні норми [9, с. 18]. Таким чином, об'єктивним чинником становлення доброчесності у сфері правоохоронної діяльності є соціокультурне середовище життя особи, пов'язане, в тому числі, із менталітетом та історичними подіями.

Категорія «доброчесність» особи як мірило якості антикорупційної публічної служби – це трансформація добра, справедливості, чесності в площину функціональних обов'язків, в результаті чого, офіційна публічна особа, державний службовець набуває ознак компетенційності, самовмотивованості, безкорисливості, чесності, системності та сумлінності виконання визначених законом обов'язків [5].

Доброчесність може застосовуватись як стосовно окремої особи, так і у питанні ефективності усієї адміністративно-правової діяльності.

Значення доброчесності для підтримки стабільності управління правоохоронними органами є одним із ключових аспектів, що відмічається в низці міжнародних настанов з питань державного управління.

Зміст категорії «доброчесність» в правовому та доктринальному підходах досить різниться, що вносить суттєву складність в механізм адміністративно-правового втілення елементів доброчесності в правоохоронній сфері. Єдиним визначенням дефініції, яка міститься в Законі України «Про державну службу» в принцип доброчесності вкладають дві ознаки:

перша – спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів;

друга – відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень [11].

У правовій літературі зустрічається значно ширше розуміння доброчесності, ніж в положеннях закону. Наприклад, А. Кулібаба у доброчесність включає: етично-правову складову професійно-соціальної діяльності суддів, межу і спосіб поведінки судді, що базується на дотриманні етичних принципів і правил поведінки, шанобливому ставленні до громадян та чесності у способі власного життя, виконанні своїх професійних обов'язків та розпорядженні ресурсами держави [12, с. 216]. С. В. Глущенко доброчесність трактує як морально- етичний фундамент діяльності, який визначає межу і спосіб поведінки, що має ґрунтуватися на принципах добровідносин із громадянами, суспільством та державою, а також чесності у способі життя, виконанні професійних обов'язків та розпорядженні матеріальними ресурсами [13, с. 78].

Кладченко А. О. вважає, що під поняттям доброчесності слід розуміти поєднання високих етичних норм з певною корпоративною поведінкою та правилами державного службовця, що в умовах боротьби із запобігання корупційним проявам стане запорукою ефективною державної політики і норм поведінки у суспільстві [14, с. 10]

В американській системі державного управління, доброчесність також

розглядають як спосіб контролю публічних цінностей [15], що за змістом охоплює найширше коло відносин, на які поширюється засада доброчесності в сфері публічного права. З цього таки можна стверджувати що професійна чесність працівників правоохоронних органів – це засіб контролю публічних цінностей у сфері забезпечення правопорядку та безпеки, забезпечення та охорони прав, свобод та інтересів фізичних, юридичних осіб.

Для Л. Курочки доброчесність варто оцінювати за багатьма параметрами (наприклад чесність, прозорість, підзвітність, відданість справі тощо) [16, с. 70].

Іншим за змістом є термін «доброчесність», запропонований В. Федорович, як фундаментальна категорія науки, етики, що відображає суб'єктивну форму моралі та означає результат виявлення в поведінці особистості певних стійких позитивних моральних якостей, доброчесність державної влади може в найбільш загальному вигляді означати високоморальну характеристику її представників, діяльність яких спрямовується на досягнення добра (блага) як для кожної окремої людини, так і для суспільства в цілому [17 с. 16].

Висновок. Трансформація доброчесності у професійну чесність публічної особи (співробітника правоохоронних органів) відбувається в результаті: неупередженості, забезпечення превалювання професійних (посадових, публічних) цінностей над приватними інтересами; захисту публічних інтересів та підтримки авторитету органів публічної влади; запобігання корупції; формування толерантності, ввічливості як при виконанні службових обов'язків так і поза ними. Отже, доброчесність – система морально-етичних якостей особи, що трансформується у поведінкову модель в результаті свідомої, розумово-психологічної діяльності та відображає суб'єктивне відношення до суспільних цінностей.

Література

1. Глущенко С. Що розуміти під професійною етикою та доброчесністю в контексті кваліфікаційного оцінювання суддів? Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/125930-scho_rozumiti_pid_profesiynoyu_etikoyu_ta_dobrochesnistyu_v_.html.
2. Арістотель. Нікомахова етика. Пер. В. Ставнюк. К., Аквілон- Плюс, 2002. 480 с.
3. Політична енциклопедія. Ін-т політ. і етнонац. досл. ім. І. Ф. Кураса; Гол. ред. Ю. Левенець. К., Парламентське в-во, 2011. С. 39-40. URL: <http://litopys.org.ua/rizne/aristotle.htm>
4. Кант И. Собрание сочинений в восьми томах. Том 1. Иммануил Кант (Immanuel Kant). Под общей редакцией А.В. Гулыги. URL: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KANT_Immanuil/_Kant_I..html#0011
5. Глущенко С. Що розуміти під професійною етикою та доброчесністю в контексті кваліфікаційного оцінювання суддів?. Журнал «Закон і Бізнес», 2016. URL: https://zib.com.ua/ua/125930-scho_rozumiti_pid_profesiynoyu_etikoyu_ta_dobrochesnistyu_v_.html
6. Стасенко В.В. Доброчесність – категорія філософська. Академічна

доброчесність: виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 – 13.10.2018). Варшава, 2018. 162 с.

7. Поняття доброчесності в етиці : відомості із електронного журналу «Етика сьогодні». URL: <http://www.etica.in.ua/ponyattya-dobrochesnosti-v-etitsi/>

8. Брославська Г. М., Брославська Г. М. Доброчесність повинна бути у всьому. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 – 13.10.2018). Варшава, 2018. 162 с.

9. Яремін І.І. Аспекти етичних правил поведінки публічних службовців: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: ІФОЦППК, 2016. 68 с. URL: <https://ifocppk.jimdo.com/app/download/9170412184=1507121959&mobile=1>

10. Ефективне врядування та виховання доброчесності у секторі безпеки та оборони: Освітня дисципліна програми виховання доброчесності НАТО, 2016. URL: <http://buildingintegrity.hq.nato.int>

11. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19>

12. Кулібаба А. Поняття доброчесності як ключовий критерій у процесі добору на посаду суддів. Підприємництво, господарство і право. 2018. №. 2. С. 212-218.

13. Глущенко С. В. Новели судової реформи: поняття професійної етики та доброчесності в контексті кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді). Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2016. № 6. С. 70-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chcks_2016_6_7

14. Кладченко А. О. Правові засади впровадження інституту доброчесності в Україні. *Jurnal Juridic national: Teorie si Practica*. 2016. № 6 (22). Р. 9–11.

15. Гьялт де Грааф, Цегер ван дер Вал. Контроль публічних цінностей, що конфліктують між собою: Врядування на основі доброчесності та ефективності. Американський огляд державного управління, 2010, С. 623–640.

16. Курочка Л. Принципи державної служби в Україні: сучасні підходи. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. Вип. 3. С. 66-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_3_11

17. Федорович В. Загальнотеоретичні підходи до визначення недоброчесної поведінки судді в системі загальнодержавних заходів протидії корупції. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/3/part_2/3.pdf

Abstract. *The article examines integrity as a tool of law enforcement management and as a "new philosophy" for law enforcement officials in the fight against corruption. Virtue is clarified in a multifaceted approach in understanding the phenomenon of "virtue".*

Key words: *integrity, principle of integrity, law enforcement agencies, administrative procedures, administrative and legal support, law enforcement officers, personnel, public service, corruption.*